

Vår referanse:

Siri Espe, interessepolitisk leder
siri@ungefunksjonshemmede.no

Vår dato:

04.03.2026

Innspill Kommunekommisjonen – delutredning 2

Unge funksjonshemmede takker for muligheten til å komme med innspill til Kommunekommisjonen og deres arbeid med delutredning 2.

Unge funksjonshemmede er en paraplyorganisasjon for 38 organisasjoner for barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Vi arbeider for likestilling og deltakelse, og mot diskriminering gjennom politisk påvirkning, kunnskapsarbeid og støtte til medlemsorganisasjonene våre. Vårt formål er å sikre deltakelse og likestilling i samfunnet for barn og unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom.

Utvalgets arbeid overlapper med andre pågående prosesser, slik som Helsereformutvalget, Ekspertutvalg om brukerstyrt personlig assistanse og Pasient- og brukerrettighetslovutvalget. For å sikre sammenheng i anbefalinger og tiltak fra utvalgene, og at barn og unge får muligheten til å leve likeverdige og likestilte liv, oppfordrer vi til at utvalgene samarbeider og samhandler.

Overordnet innspill:

Barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer opplever kompleks diskriminering på alle samfunnsområder. Manglende likeverdige tjenester, kommunale forskjeller¹, manglende tilrettelegging, manglende universell utforming av skoler, manglende tilgjengelige læremidler² og likeverdig opplæring, samt fordommer, holdninger til³ og manglende kunnskap om barn med funksjonsnedsettelse^{4,5,6,7} er noen av barrierene for likestilt samfunnsdeltakelse for barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.

Barn og unge som har funksjonsnedsettelse eller kroniske sykdommer har en annen tilknytning til kommunen og dens tjenester enn andre barn og unge. Det å ha en funksjonsnedsettelse eller en kronisk sykdom gjør ofte at du er i regelmessig kontakt

¹ Kultur- og likestillingsdepartementet, NOU 2023:13 "[På høy tid - Realisering av funksjonshindredes rettigheter](#)". 2023.

² Tilsynet for universell utforming av IKT, "[Den digitale skulen. Kan alle delta?](#)". 2024.

³ Frisell, Olsen. "[Summen av de stadige påminnelser. Funksjonshemming, mikroagresjon og helse](#)". FAFO-rapport 2024.

⁴ Kultur- og likestillingsdepartementet, NOU 2023:13 "[På høy tid - Realisering av funksjonshindredes rettigheter](#)". 2023.

⁵ Kultur- og likestillingsdepartementet, NOU 2023:20. "[Tegnspråk for livet](#)." 2023.

⁶ Kultur- og likestillingsdepartementet, Meld. St. 8 2022-2023 "[Menneskerettar for personer med utviklingshemming](#)." 2023.

⁷ Helse- og omsorgsdepartementet, NOU 2021:11. "[Selvstyrt er velstyrt](#)." 2021.

med fastlegen, habiliteringstjenesten, fysio- og ergoterapitjenesten, helsestasjonen, NAV og PPT. Det er sammensatte behov som må følges opp av et spekter av avdelinger og tjenester over mange år. Ofte livet ut.

Barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer er ressurser som storsamfunnet har behov for i fremtiden, og det er nødvendig å sikre gode oppvekstsvilkår for å best mulig legge til rette for størst mulig samfunnsdeltakelse. Laget rundt det enkelte barn eller ungdom og et velfungerende samarbeid med utgangspunkt i den enkeltes behov bidrar til bedre helse, forebygger forverring av helseplager knyttet til den enkelte diagnose, sikrer økt deltagelse og fullføring av utdanning, og bidrar på sikt til økt samfunnsdeltakelse.

Unge funksjonshemmedes overordnede oppfatning er at mange kommuner gjør veldig mye bra, og at det først og fremst er nødvendig å se på hvordan kommunene i enda bedre grad skal settes i stand til å løse sine ansvarsoppgaver. Vi mener det er et potensial i å forbedre dagens systemer og tjenester, og at det først og fremst er nødvendig å se på hvilke lover som eventuelt begrenser samarbeid på tvers av kommunegrenser.

Unge funksjonshemmede er tydelige på at innbyggernes behov for tjenester ikke forsvinner ved å fjerne eller redusere lovkrav til kommunene. Derimot er vi svært bekymret for at fjerning av lovkrav vil øke trykket og belastningen på helsevesenet totalt sett, og bidra til større kommunale forskjeller. Vi har den siste tiden merket oss at fler og fler, herunder KS, tar til orde for at kommunene ikke klarer å levere lovpålagte tjenester, at enkelte av disse tjenestene er for dyre for kommunene. Når vi ser denne diskursen i sammenheng med et ønske om å redusere statlig styring av kommunene blir vi bekymret for hva slags tilbud våre grupper kommer til å sitte igjen med til slutt. Økt segregering i utdanningssektoren og økt institusjonalisering i helse- og omsorgssektoren er *ikke* likestilling, *ikke* i tråd med Barnekonvensjonen og FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter (CRPD), *ikke* samfunnsøkonomisk lønnsomt og *ikke* bærekraftig. Unge funksjonshemmede mener det er nødvendig å bevare det som fungerer, utbedre det som ikke fungerer og finne nye, gode løsninger for fremtiden som bidrar til økt likestilling, deltagelse og bærekraft.

Unge funksjonshemmede ber utvalget spesielt se på:

- Om, og eventuelt hvilke lover, som hindrer samarbeid på tvers av kommunegrenser. Vi mener oppgavene må være lovpålagte til kommunene, men at det må være et handlingsrom for å finne gode løsninger på tvers av kommunegrenser.
- Effekten av å ha gode lavterskeltilbud og om, og eventuelt hvordan, dette bidrar til å redusere belastningen på andre deler av kommunale helse-, omsorgs- og velferdstjenester.
- Gode eksempler på kommunesamarbeid for å levere lovpålagte tjenester.
- Hvordan helsefellesskapene eventuelt kan videreutvikles som en enhet som bidrar til økt interkommunalt samarbeid for å levere lovpålagte tjenester.

- Hvorvidt enkelte tjenester bør leveres på fylkeskommunalt nivå.
- Modeller for interkommunale samarbeid og for samarbeid mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten for å dele på de ressursene som er tilgjengelig for å løse oppgavene og utfordringene kommunen står ovenfor.

Under følger noen eksempler og prosjekter vi mener kan være relevante for kommisjonens arbeid og forslag til gode løsninger:

- [Prosjekt X](#)
- [Lekende lett skolestart i Færder kommune](#)
- [Færdermodellen i barnehager: En spesialpedagog i hver barnehage](#)
- [Interkommunalt samarbeid om helse- og omsorgstjenester - Helse Numedal.](#)
- [Innovativ rehabilitering i Indre Østfold](#)
- [Barnehage i Finnmark: Firedagersuke med full lønn løste krisa](#)
- [Towards youth-friendly healthcare across the Nordic countries](#)

Kommunens helse- og omsorgstjenester:

En god ungdomshelsetjeneste:

Ungdomshelse handler om helsetjenester som er tilpasset ungdom og unge voksne i aldersgruppen 12-36 år innenfor både primær- og spesialisthelsetjenesten. Å tilpasse helsetjenester til unge innebærer blant annet bedre overganger i helsevesenet, mer reell brukermedvirkning fra de unges side, en bedre koordinatortjeneste, økt kompetanse blant helsepersonell, relevante og tilgjengelige rehabiliteringstilbud og psykisk helsetilbud for unge.

For å oppnå en forbedret helsetjeneste er det helt avgjørende å satse på ungdomshelse. En satsning på ungdomshelse er i stor grad et forebyggende tiltak både for enkeltindivider og helsevesenet som helhet. Unge som er i regelmessig kontakt med helsevesenet blir i bedre stand til å ivareta egen helse dersom de møter ungdomsvennlige helsetjenester. En god ungdomshelsetjeneste kan også medføre bedre evne til å ivareta egen helse også i voksen alder. I tillegg er en satsning på ungdomshelse et viktig forebyggende tiltak for det enkelte individs psykiske og fysiske helse, så vel som deltakelse i samfunnet som ung, og senere i livet. Sett i sammenheng med eldrebølgen er det desto viktigere å sikre at de unge menneskene i samfunnet blir i stand til å ivareta egen helse for å unngå en overbelastning i helsevesenet.

En god ungdomshelsetjeneste handler om å utforme helsetjenesten slik at barn og unge som er i jevnlig kontakt med helsevesenet får behandlingen og oppfølgingen de trenger for å i størst mulig grad blir selvstendige og leve gode og frie liv.

Behovet i fremtidens helse- og omsorgstjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer:

Barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer ønsker å i størst mulig grad være selvstendige og i best mulig grad håndtere egen helse og funksjonsnedsettelse. Samtidig er gruppen avhengig av tjenester fra kommunen for å kunne ivareta egen helse, og leve mest mulig fritt og selvstendig.

For å få til dette trenger barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer at dagens kommunehelsetjeneste utvikles og forbedres. Unge funksjonshemmede har stor tro på at justeringer og forbedringer innenfor dagens systemer kan bidra til en bedre, og mer bærekraftig helse- og omsorgstjeneste.

- Ordningene som finnes for å sikre helhet og koordinering må styrkes. Dette gjelder både mellom helse- og omsorgstjenestene og andre velferdstjenester og helse- og omsorgstjenestene seg imellom.
 - Eksempelvis ungdomskontakter, barnekoordinator, koordinerende enhet og individuell plan.
- Samhandlingen mellom fastlegen, kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten må styrkes. Det må stilles krav til samhandling mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten, og at digitale systemer kan snakke sammen.
 - Eksempelvis gjennom digitale løsninger som bidrar til sømløs kommunikasjon.
- Det må utarbeides gode oversikter over hvilke tilbud som finnes i kommunen eller i et kommunalt helsefelleskap, slik at primær- og spesialisthelsetjenesten har god oversikt over tilbudene som finnes og kan henvise pasienten til riktig sted.
- Pasienten må gis tilgang til egne helsedata for å i best mulig grad kunne ivareta egen helse.
- Lærings- og mestringstilbudene må styrkes for å øke den enkeltes helsekompetanse og selvstendighet, og redusere presset på helsevesenet.
- Det må samarbeides på tvers av kommuner for å styrke rehabiliteringstilbudene, og spesialisert rehabilitering må skje i spesialisthelsetjenesten.
 - Eksempelvis Østfold sitt samarbeid på tvers av kommuner.
- Kommunehelsetjenesten må ha nok kapasitet og ressurser til å utføre sine oppgaver, og det må ses på om det er hensiktsmessig å flytte enkelte oppgaver til fylkeskommunalt nivå eller til spesialisthelsetjenesten. Målet med en omfordeling av oppgaver må være å sikre likeverdige tjenester uavhengig av hvor i landet man bor, samt sikre bærekraftig bruk av ressurser, både økonomiske og menneskelige.
- Se på det totale omfanget av praktisk bistand som kommunen leverer til sine innbyggere, og se på hvorvidt denne praktiske bistanden kan leveres på andre måter, eksempelvis gjennom BPA med ufaglærte personell. Mye helsepersonell gjør mye praktisk bistand som ikke trenger helsefaglig kompetanse. Det må finnes gode løsninger for å utføre disse oppgavene gjennom en organisering som

ikke fordrer bruk av helsepersonell, men som likevel sikrer likestilling og frie, selvstendige liv.

Skole og utdanning:

Skolen skal være for alle, og alle skal føle seg inkludert. Skolen skal ivareta både læring og et godt psykososialt miljø, og er en viktig arena for sosialisering og utvikling av vennskap. Dessverre vet vi at dette ikke er tilfelle for mange funksjonshemmede elever, og deres rettigheter brytes hver eneste skoledag. Funksjonshemmede elever må kjempe en kamp hver dag og får kjenne på kroppen at det er forskjell på det å ha rett og det å få rett. Det er helt avgjørende og langt på overtid å iverksette tiltak for å sikre utdanningen som funksjonshemmede elever har rett på.

Det er avgjørende med en konkret og målrettet innsats for å ivareta funksjonshemmede elever i utdanningssystemet. Utdanning spiller en sentral rolle for deltakelse i arbeidslivet, og Norge er forpliktet til å sikre at funksjonshemmede får like muligheter til utdanning som andre.

Behovet i fremtidens utdanningssektor for barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer:

Elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom må sikres tilgang til en rettferdig, likestilt og kvalitetsbasert utdanning som tar hensyn til individuelle behov og potensial, slik at alle elever kan trives og lære mer. Universell utforming, individuell tilrettelegging, kompetanseheving blant lærere og andre ansatte, tverrfaglig samarbeid og holdningsendring er viktig for å skape et inkluderende skolemiljø som sikrer like muligheter for alle elever, uavhengig av funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom.

Tverrfaglig samarbeid og involvering av eleven, i samarbeid med foresatte, er viktig for å sikre et inkluderende og godt utdanningsløp. Inkluderende opplæring krever et tverrfaglig samarbeid mellom ulike fagpersoner som lærere, PP-tjenesten, Statped, barnekoordinator, helsepersonell, NAV og spesialpedagoger. Det kreves derfor tverrsektorielt samarbeid mellom ulike instanser eksempelvis innenfor helse og utdanning.

Overgangen mellom barneskole og ungdomsskole kan være krevende når laget rundt eleven svikter. Eksempelvis forsvinner ofte viktig informasjon om tilretteleggingsbehov i overgangsfasene noe som gjør det krevende å få til god tilrettelegging videre i utdanningsløpet. I tillegg kan det være ulike tilbud og tjenester i forskjellige kommuner. Hva slags ressurser kommunen og skolen har spiller inn på tilbudet som eleven får.

- Alle elever må få den tilretteleggingen de har behov for og rett på, uten å måtte vente eller kjempe mot systemet.
 - Rett til brukerstyrt personlig assistent (BPA) på skole og SFO/AKS er nødvendig for enkelte elever for å sikre lik tilgang til utdanning. BPA er

verken helsepersonell eller lærere/pedagoger, og vil være ressursbesparende med tanke på personellmangel i årene fremover.

- Individuell tilrettelagt opplæring må utformes og gis av kvalifisert undervisningspersonell, ikke ufaglærte assistenter, og som hovedregel gjennomføres i klasserommet med mindre eleven selv ønsker at opplæringen gjennomføres utenfor klasserommet og klassefellesskapet.
- Nærskolen må sikres som et reelt førstevalg, og Veikart universelt utformet nærscole må finansieres og realiseres med tidsfrist 2035.
- Kompetanse på inkludering av og tilrettelegging for elever med funksjonsnedsettelse må inn i lærerutdanningene.
- Laget rundt eleven må styrkes. Statped og Pedagogisk-psykologisk tjeneste må styrkes med flere ressurser, slik at deres kompetanse og tilbud blir tilgjengelig for eleven, foresatte og den enkelte skole og undervisningspersonell som har behov for tjenestene.
- Samarbeidet og informasjonsflyten på tvers av sektorer og mellom sektorene og den enkelte elev og foresatte må bedres.
- Samarbeidet på tvers av kommuner må styrkes for å sikre et likeverdig opplæringstilbud til elever med behov for spesialiserte opplæringstilbud, slik som elever med rett til undervisning i og på tegnspråk.

Med vennlig hilsen,



Ingvild Østli
Generalsekretær



Nikolai Raabye Haugen
Styreleder